

POUŽITÍ „ZUMAL“ V SOUČASNÉ NĚMČINĚ

Jarmila Dubová

katedra německého jazyka, PdF UP

Zumal se v němčině řadí k příslovcím, v novějších mluvnicích k částicím; překládá se *zvláště, zejména, především*. Příslovce *zumal* se dá použít v dodatku a překládá se *zvláště, zejména*.

V důvodových větách nelze spojku *zumal* zaměňovat se spojkou *weil*. Spojka *zumal* uvádí v důvodové větě ještě nějaký další, dodatečný důvod. Na rozdíl od spojky *weil* lze spojku *zumal* použít jen ve vedlejší větě, která následuje za větou hlavní. Překlad spojky *zumal* v důvodové větě je *zvlášť když*. Spojení *zumal da* se v současné němčině nepoužívá. Nejlépe je tato problematika vysvětlena v příručce ABC der deutschen Nebensätze. Pokud jde o procvičování německé mluvnice, je dobré vysvětlit nejdříve teorii a pak použít příklady, které nejsou vytrženy z kontextu, například krátké aktuální zprávy z internetu.

Zumal in Contemporary German

The article deals with „zumal“, which can be used as adverb, particle or conjunction.

It focuses in particular on its usage as conjunction, which is translated as „zvlášť když“ into Czech.

Klíčová slova:

zumal - příslovce, zumal - částice, zumal - spojka

Key words:

zumal - adverb, zumal - particle, zumal - conjunction

Použití „zumal“ v současné němčině

Použití *zumal* v současné němčině je trojí: může být příslovcem v dodatku, částicí, a ve větě důvodové spojkou.

Použití v dodatku je jednodušší, jedná se o příslovce (synonymum v němčině je *vor allem, namentlich*) a překládá se *zvláště, zejména*: „*alle, zumal die Neuen, waren begeistert/ alle waren begeistert, zumal die Neuen; sie nimmt die Einladung gern an, zumal da/ wenn sie allein ist* (Duden. Deutsches Universalwörterbuch 2003: 1871). Tento dodatek stojí většinou za větou. Jak ukazuje následující

příklad, může být vložen do věty: „Die Straße ist, zumal in der Zeit des Berufsverkehrs, sehr laut“ (Berger – Drosdowski 1985: 783).

Německé gramatiky uvádějí zumal jako částici, např. Ulrich Engel (Engel 1988: 765) bez uvedení příkladu a Gramatika autorů Gerhard Helbig – Joachim Buschas příkladem „Zumal seinen Freund hater verärgert“ (Helbig – Buscha 1991: 484), který se přeloží „Zvláště/především svého přítele rozzlobil“. I v českém překladu jde o částici.

Použití zumal jako spojky pro českého uživatele obtížné, protože v češtině se dá jen těžko najít přesný ekvivalent. Proto se studující většinou použití zumal v tomto případě vyhýbají. Synonymem v němčině je *besonders da, weil, vor allem da* což je možné přeložit *zvláště když/ protože/ protože především*. Německo-český slovník uvádí překlad s příklady „zvláště když, poněvadž, protože, zvláště proto, že. Er hat immer eine belegte Stimme, zumal er langegeredet hat. Má stále zastřený hlas, zvláště když dlouho mluvil. Ich muß jetzt lernen, zumal ich in der letzten Zeit viel versäumt habe. Musím se učit, protože, zvláště proto, že jsem v poslední době hodně zameškal“ (Siebenschein 2002: 1643).

Pokud ovšem vyjdeme z české věty, ve které použijeme *zvláště když/ protože/ především*, pak většina uživatelů nepoužije zumal, ale spojku *weil*. Není to nesprávný překlad, ale k objasnění použití zumal je nutné vyjít z použití v němčině. Pro uživatele je nejjednodušší sáhnout po slovníku: „*Sie nimmt die Einladung gern an, zumal sie allein ist*“ (Duden. Deutsches Universalwörterbuch 2003:1871); zde ale vysvětlení použití spojky nenajdeme.

Spojka zumal se řadí k důvodovým, ale ne vždy je použití v mluvnicích jasně vysvětleno. Například „Mluvnice současné němčiny“ použití nevysvětluje vůbec. Je uveden jen příklad bez dalšího vysvětlení: „*Man hat die Versuche aufgegeben, zumal Aussicht auf Erfolg immer geringer wurde. Pokusy byly zastaveny, (zvláště) když se vyhlídky na úspěch neustále zhoršovaly*“ (Povejšil 1987: 307). V gramatice W. Junga je spojka jen vyjmenována jako důvodová, příklad však uveden není (Jung 1967: 72, Jung 1976: 383). Bez dalšího vysvětlení je i příklad v „Grammatik der deutschen Gegenwartssprache“: „*Ich kann ihm seinen Wunsch nicht abschlagen, (zumal) da/ zumal er immer so gefällig ist*“ (Drosdowski 1995: 397).

Při použití spojky zumal v důvodové větě – na rozdíl od spojky *weil* – je nutné další důvod: „*Aus dem Ausflug wird nichts, zumal der Bus kaputt ist. (zusätzlicher Grund: Der erste Grund war das schlechte Wetter)*“ (Götze – Hess-Lüttich 1989: 271). Tento příklad není příliš jasný, věta je vytržena z kontextu. Nejvýstižněji je tento jev vysvětlen v „Deutsche Grammatik“: „*Subordinierend. Kausal. Zusätzlicher Grund. Der Lehrer lobte den Schüler, zumal sich dessen Leistungen*

schon seit längerer Zeit verbesserten“ (Helbig – Buscha 1979: 427). Upozorňuje se na to, že je rozdíl mezi užitím *weil* a *zumal*, i když příklad je poněkud poplatný době: „*Der Arbeiter wurde ausgezeichnet, weil er die Norm übererfüllt hatte*“ (Helbig – Buscha 1979: 427). „*Der Arbeiter wurde mit einer hohen Auszeichnung geehrt, zumal er schon das zweite Mal viele Gelder für den Betrieb eingespart hatte*“ (Helbig – Buscha 1979: 426). V novějším vydání upozornění na rozdíly zůstalo, první věta zůstala, další příklad je jen zčásti upraven: „*Der Techniker wurde ausgezeichnet, weil er das neue Verfahren entwickelt hat*“ (Helbig – Buscha 1991: 474). Příklad se spojkou *zumal* odpovídá komunikativnímu použití: „*Wegen des schlechten Wetters fahren wir nicht weg, zumal wir auch noch keine Unterkunft besorgt haben*“ (Helbig – Buscha 1991: 474).

Rozdíl mezi *weil* a *zumal* je nejen ve vyjádření dodatečného důvodu. Důležitá je Engelova poznámka, že spojka *zumal* se dá použít pouze ve větě vedlejší, která následuje po větě hlavní: „*Wegen dieser Gerüchte mußte der Kanzler den Minister entlassen, zumal dieser sich auch nicht gerade durch eine geschickte und erfolgreiche Amtsführung ausgezeichnet hatte*“ (Engel 1988: 269).

Ve cvičebnicích gramatiky pro středně pokročilé se uvádí příklad „*Bei solchem Wetter bleiben wir lieber zu Hause, zumal unsere Ausrüstung nicht gut ist*“ (Dreyer – Schmidt 1995: 145). Ve cvičebnici pro pokročilé je použití *zumal* vysvětleno na příkladu „*Flüsse und Meere sind (wegen ihres Fischreichtums) für die Menschen sehr wichtig, zumal sie auch als Handelswege benutzt werden*“ (Hall – Scheiner 1999: 194). V obou případech následuje vysvětlení o dodatečném důvodu, ale ve cvičeních, která procvičují důvodové věty, však už tato spojka není.

Problematiku spojky *zumal* nejlépe popisuje, vysvětluje a procvičuje příručka „ABC der deutschen Nebensätze“. Nejen že se opakuje nutnost dodatečného důvodu a postavení vedlejší věty za větou hlavní, ale je zde srovnání se spojkami *auch deshalb* a spojením *um so mehr*, které se používá v písemném projevu, nikoliv mluveném. Procvičení pak následuje na množství vět, které je možné obměňovat podle vzoru (Zielinski 1998: 72).

Spojku *zumal* je možné použít ve spojení *zumal da*, *zumal wenn*: „*Sie kann ihn nicht ausstehen, zumal wenn er betrunken ist, Ich kann es ihm nicht abschlagen, zumal da er immer so gefällig ist* (Berger – Drosdowski 1985: 783). Hned po tomto příkladu autoři upozorňují, že se spojka *da* ve spojení *zumal da* v současné němčině vypouští.

Metodická poznámka: V tomto případě se potvrdilo, že teoretický výklad musí předcházet praktickému vlastnímu tvoření vět. Věta *Zumal ich den Wecker*

nicht gehört habe, habe ich verschlafen je zcela nesprávná, a to jak z hlediska obsahu, tak z hlediska větné stavby. Ve výuce německého jazyka pro pokročilé se vyplatí najít aktuální použití v internetu, např. v krátkých zprávách s aktuální tematikou a doplnit věty z kontextu. Příklad filmové recenze: *Departed - Unter Feinden (2 DVDs). 15. April 2007. Ich möchte Martin Scorsese einfach nur für sein neues Werk danken, da es mir sehr, sehr gut gefallen hat und ich begeistert bin. Ich bin eigentlich jemand, der Mafiafilme bis auf 100 km meidet, doch das Katz- und Mausspiel zwischen Leonardo DiCaprio und Matt Damon hat mich dann doch interessiert, zumal man gespannt darauf wartet, wie das Ganze eigentlich endet. Es mag vielleicht ein paar Leute geben, die meinen, dass der Film zu brutal sei, aber genau deswegen ist er ja auch ab sechzehn und ich finde, dass diese Härte gerechtfertigt ist, da man nicht behaupten kann, dass Martin sie sich aus der Nase gezogen hat, zumal die Macher und Erfinder der Story drei Vorschulungen hatten. Da wäre einmal das originale Drehbuch, die wahre Mafiavergangenheit von Boston und Scorseses eigene Erfahrungen aus seiner Kindheit in Little Italy. Somit wäre die Echtheit der Szenerie bewiesen und gerechtfertigt. Departed führt uns in die Welt der Mafia und lässt uns hautnah bei der Korruption von Polizei und Mafia dabei sein, wodurch mir eine düstere Welt offen gelegt wurde, von der man zwar weiß, dass sie existiert, es aber nie wirklich mitbekommt. Wie oft trifft man schon einen Costello einfach so auf der Straße? Das Werk ist geprägt durch einen rasanten, exzellenten Schnitt (Thelma Schoonmaker) und seine perfekt ausgesuchte Musik, wobei mir am besten das Lied "I'm shipping up to Boston" gefällt. Die vier Oscars hat sich der Film sichtlich verdient und ich kann Ihnen diese DVD nur ans Herz legen und wünsche viel Spaß beim Ansehen! (http://www.amazon.de/gp/cdp/member-reviews/A2DN08PK38IF9?ie=UTF8&sort_by=MostRecentReview)*

Závěr:

Zumal se v němčině řadí k příslovcím, v novějších mluvnicích k částicím; překládá se *zvláště, zejména, především*. Příslovce *zumal* se dá použít v dodatku a překládá se *zvláště, zejména*.

V důvodových větách nelze spojku *zumal* zaměňovat se spojkou *weil*. Spojka *zumal* uvádí v důvodové větě ještě nějaký další, dodatečný důvod. Na rozdíl od spojky *weil* lze spojku *zumal* použít jen ve vedlejší větě, která následuje za větou hlavní. Překlad spojky *zumal* v důvodové větě je *zvláště když*. Spojení *zumal da* se v současné němčině nepoužívá. Nejlépe je tato problematika vysvětlena v příručce ABC der deutschen Nebensätze. Pokud jde o procvičování německé

mluvnice, je dobré vysvětlit nejdříve teorii a pak použít příklady, které nejsou vytrženy z kontextu, například krátké aktuální zprávy z internetu.

Zusammenfassung:

Zumal wird im Deutschen als Adverb, Partikel und Konjunktion verwendet; ins Tschechische wird *zumal zvláště, zejména, především* übersetzt.

Das Adverb *zumal* wird ins Tschechische mit *zvláště, zejména* übersetzt.

In Kausalsätzen kann man zwischen *zumal* und *weil* nicht beliebig wählen. Die Konjunktion *zumal* erfordert einen zusätzlichen Grund. Im Unterschied zu *weil*, kann die Konjunktion *zumal* vor allem in einem nach einem Hauptsatz nachgestellten Nebensatz gebraucht werden. Die Übersetzung der Konjunktion *zumal* ist dann *zvláště když*. Die Verbindung *zumal da* ist im heutigen Sprachgebrauch selten. Am besten wird die Problematik im Handbuch „ABC der deutschen Nebensätze“ behandelt. Was die Methodik betrifft, ist es gut, zuerst die Theorie zu erklären und dann Beispiele zu verwenden, die nicht aus dem Kontext gerissen wurden, zum Beispiel aktuelle Kurznachrichten aus dem Internet.

Literatura:

BERGER, D.- DROSDOWSKI, G.: *Duden. Richtiges und gutes Deutsch. Wörterbuch der sprachlichen Zweifelsfälle*. Dudenverlag : Mannheim, Leipzig, Wien, Zürich 1985.

DROSDOWSKI, G.: *Duden. Grammatik der deutschen Gegenwartssprache*. Dudenverlag : Mannheim, Leipzig, Wien, Zürich 1995.

DREYER, H.- SCHMITT, R.: *Lehr- und Übungsbuch der deutschen Grammatik*. Verlag für Deutsch : Ismaning 1995.

Duden. Deutsches Universalwörterbuch. Bibliographisches Institut & F. A. Brockhaus AG : Mannheim 2003.

ENGEL, U.: *Deutsche Grammatik*. Julius Groos Verlag : Heidelberg 1988.

GÖTZE, L. - LÜTTICH, E.: *Knaurs Grammatik der deutschen Sprache*. Lexikographisches Institut : München 1989.

HALL, K. -SCHEINER, B.: *Übungsgrammatik für Fortgeschrittene*. Verlag für Deutsch : Ismaning 1999

HELBIG, G. - BUSCHA, J.: *Deutsche Grammatik. Ein Handbuch für den Ausländer Unterricht*. Verlag Enzyklopädie : Leipzig 1979.

HELBIG, G. - BUSCHA, J.: *Deutsche Grammatik. Ein Handbuch für den Ausländer Unterricht*. Langenscheidt : Leipzig, Berlin, München 1991.

JUNG, W.: *Grammatik der deutschen Sprache*. Bibliographisches Institut : Leipzig 1967.
POVEJŠIL, J.: *Mluvnice současné němčiny*. Akademia : Praha 1987.
SIEBENSCHEN, H.: *Německo-český slovník*. Leda : Český Těšín 2002.
ZIELINSKI, W.: *ABC der deutschen Nebensätze*. Max Hueber Verlag : Ismaning 1998.

PhDr. Jarmila Dubová, Ph.D.,
katedra německého jazyka PdF UP